

OMMAVIY MADANIYATNING YOSHLAR ONGIGA TA'SIRI

Bazarbayeva Muhabbat Sa'dullayevna

Abdullayeva Go'zal Bazarbayevna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Pedagogika fakulteti Psixologiya ta'lim yo'nalishi talabalari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18383320>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ommaviy madaniyat tushunchasi, uning vujudga kelishi, asosiy xususiyatlari hamda jamiyat hayotiga ijobiy va salbiy ta'siri yoritilgan. Shuningdek, ommaviy madaniyatning yoshlar ongiga ta'siri, milliy qadriyatlar bilan o'zaro munosabati va unga nisbatan ongli yondashuv masalalari tahlil qilinadi. Maqola ta'lim-tarbiya jarayonida ommaviy madaniyatga tanqidiy qarashni shakllantirish zarurligini asoslab beradi.

Аннотация: В данной статье рассматривается концепция массовой культуры, её возникновение, основные характеристики, а также положительное и отрицательное влияние на жизнь общества. Анализируется также влияние массовой культуры на умы молодёжи, её взаимодействие с национальными ценностями и вопросы осознанного подхода к ней. В статье обосновывается необходимость формирования критического взгляда на массовую культуру в образовательном процессе.

Annotation: This article discusses the concept of mass culture, its emergence, main characteristics, and positive and negative impact on the life of society. It also analyzes the impact of mass culture on the minds of young people, its interaction with national values, and the issues of a conscious approach to it. The article justifies the need to form a critical view of mass culture in the educational process.

Kalit so'zlar: Ommaviy madaniyat, globallashuv, ma'naviyat, milliy qadriyatlar, yoshlar tarbiyasi, ommaviy axborot vositalari, madaniy ta'sir, ijtimoiy ong.

Keywords: Popular culture, globalization, spirituality, national values, youth education, mass media, cultural influence, social consciousness.

Ключевые слова: популярная культура, глобализация, духовность, национальные ценности, образование молодежи, средства массовой информации, культурное влияние, социальное сознание.

Bugungi globallashuv davrida ommaviy madaniyat yoshlar hayotiga eng tez va kuchli kirib borayotgan ijtimoiy hodisalardan biridir. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy axborot vositalari, musiqa, kino va reklama orqali tarqalayotgan ommaviy madaniyat yoshlarning dunyoqarashi, xulq-atvori, qadriyatlari va hayotiy maqsadlariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ommaviy madaniyat yoshlar uchun avvalo ko'ngilochar va jozibador ko'rinishda namoyon bo'ladi. Zamonaviy musiqalar, bloggerlar, seriallar va trendlar yoshlarning e'tiborini tez jalb qiladi. Natijada yoshlar o'zlariga yangi ideal va namuna sifatida mashhur shaxslarni tanlay boshlaydi. Bu esa ba'zan ijobiy motivatsiya berishi, ba'zan esa noto'g'ri xulq-atvorni shakllantirishi mumkin.

Salbiy jihatlardan biri — milliy qadriyatlardan uzoqlashishdir. Ayrim ommaviy madaniyat mahsulotlarida begona hayot tarzi, axloqiy me'yorlarga zid xatti-harakatlar targ'ib qilinadi. Bunday kontent yoshlarning nutqi, kiyinish madaniyati, muloqot uslubida salbiy o'zgarishlarga olib keladi. Shuningdek, ommaviy madaniyat yengil hayot falsafasini singdirib, mehnatsevarlik, mas'uliyat va sabr-toqat kabi fazilatlarining qadrsizlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Biroq ommaviy madaniyatning ijobiy tomonlari ham mavjud. U yoshlarning ijodkorligini rivojlantirish, texnologiyalardan samarali foydalanish, o'z fikrini erkin ifodalash imkonini beradi.

Ayrim ijtimoiy loyihalar, motivatsion kontentlar va ta'limiy platformalar yoshlarni bilim olishga, o'z ustida ishlashga undaydi.

Yoshlarni ommaviy madaniyatning salbiy ta'siridan himoya qilish uchun bir qator muhim chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Eng avvalo, ta'lim-tarbiya tizimini mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy mashg'ulotlar, milliy qadriyatlar, madaniyat va axloq masalalariga bag'ishlangan darslar o'tkazilmoqda.

Ikkinchidan, oila muhitining roli beqiyosdir. Ota-onalar farzandlarining internetdan foydalanishini nazorat qilishi, ular bilan muntazam muloqotda bo'lishi, to'g'ri yo'l-yo'riq ko'rsatishi lozim. Oila — yoshlar ongida sog'lom dunyoqarashni shakllantiruvchi asosiy maktab hisoblanadi.

Uchinchidan, milliy madaniyat va san'atni targ'ib qilish muhim choralar sirasiga kiradi. Milliy musiqa, adabiyot, teatr, kino va an'analarni ommalashtirish orqali yoshlarning o'z ildizlariga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarda milliy ruhdagi sifatli kontent yaratish bugungi kunda dolzarb vazifalardan biridir.

To'rtinchidan, yoshlar orasida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish zarur. Har bir yosh iste'mol qilayotgan axborotni tahlil qila olishi, foydali va zararli jihatlarini ajrata bilishi lozim. Bu borada media savodxonlik mashg'ulotlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi globallashuv sharoitida dunyo xalqlari o'rtasidagi madaniy aloqalar tobora kuchayib bormoqda. Axborot texnologiyalari, internet va ommaviy axborot vositalarining jadal rivoji natijasida madaniy mahsulotlar tezkorlik bilan keng ommaga yetib bormoqda. Bu jarayonda ommaviy madaniyat jamiyat hayotida muhim o'rin egallab, insonlarning kundalik turmushi, dunyoqarashi va ijtimoiy munosabatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Ommaviy madaniyat, bir tomondan, insonlarga hordiq chiqarish, axborot olish va muloqot qilish imkonini bersa, ikkinchi tomondan, milliy o'zlik, an'analar va ma'naviy qadriyatlarga tahdid soluvchi omil sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, yosh avlodning ushbu madaniyat ta'siriga tez berilishi masalaning dolzarbligini yanada oshiradi. Shu bois ommaviy madaniyatning mohiyatini chuqur anglash, uning ijobiy va salbiy jihatlarini tahlil qilish hamda unga nisbatan ongli va tanqidiy munosabatni shakllantirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv davrida "ommaviy madaniyat" tushunchasi jamiyat hayotining deyarli barcha jabhalariga chuqur kirib bormoqda. Televizion ko'rsatuvlar, ijtimoiy tarmoqlar, reklama, estrada san'ati, seriallar, moda va internet kontentlari orqali ommaviy madaniyat insonlarning dunyoqarashi, didi va xulq-atvoriga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Ommaviy madaniyat — bu keng omma uchun mo'ljallangan, tez tarqaladigan, soddalashtirilgan va ko'pincha tijoriy maqsadlarni ko'zlovchi madaniyat shaklidir. U asosan ommaviy axborot vositalari orqali yoyiladi va ko'proq ko'ngilochar xarakterga ega bo'ladi. Ommaviy madaniyat mahsulotlari chuqur falsafiy yoki milliy ildizlarga emas, balki tez qabul qilinadigan, tushunarli va daromad keltiradigan shakllarga tayanadi. Ommaviy madaniyatning asosiy xususiyatlaridan biri — uning universalligidir. Ya'ni u millat, til va hudud tanlamaydi. Bir davlatda yaratilgan musiqiy asar, film yoki trend qisqa vaqt ichida butun dunyoga tarqalishi mumkin. Shu bilan birga, ommaviy madaniyat standartlashuvga olib keladi: kiyinish uslubi, so'zlashish, fikrlash va hatto orzu-maqsadlar bir-biriga o'xshash bo'lib boradi. Biroq ommaviy madaniyatning ijobiy tomonlari ham mavjud. U odamlar uchun dam olish, hordiq chiqarish, axborot olish imkonini beradi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida ijodkorlikni namoyon etish, o'zini ifoda qilish, yangi g'oyalarni tezda ommaga yetkazish imkoniyati kengaydi. Ayrim hollarda

ommaviy madaniyat ijtimoiy muammolarga e'tibor qaratib, jamiyatda muhim masalalarni ko'tarib chiqishi ham mumkin.

Shu bilan birga, ommaviy madaniyatning salbiy oqibatlari ham yo'q emas. U milliy qadriyatlar, an'analar va ma'naviy merosning chekinishiga sabab bo'lishi mumkin. Ayrim ommabop mahsulotlarda zo'ravonlik, axloqsizlik, yengil hayot tarzini targ'ib qilish holatlari uchraydi. Bu ayniqsa yoshlar ongiga kuchli ta'sir ko'rsatib, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini susaytirishi mumkin. Shu sababli jamiyatda ommaviy madaniyatga tanqidiy yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Inson har bir axborotni ongli ravishda qabul qilishi, foydali va zararli jihatlarini ajrata olishi lozim. Ta'lim va tarbiya jarayonida milliy madaniyat, ma'naviy qadriyatlar va sog'lom dunyoqarashni shakllantirish orqali ommaviy madaniyatning salbiy ta'sirlarini kamaytirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ommaviy madaniyat — bu zamonaviy jamiyatning ajralmas qismi. Uni to'liq inkor etib bo'lmaydi, biroq uni nazoratsiz qabul qilish ham to'g'ri emas. Eng muhimi, ommaviy madaniyat va milliy madaniyat o'rtasida muvozanatni saqlash, yosh avlodni ongli, ma'naviy yetuk shaxs sifatida tarbiyalashdan iboratdir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Abdullayev A. Madaniyatshunoslik asoslari. — Toshkent: O'qituvchi, 2016.
3. Jo'rayev T. Globallashuv va milliy madaniyat. — Toshkent: Akademyash, 2019.
4. Qodirov Q. Ma'naviyat va jamiyat taraqqiyoti. — Toshkent: Ma'naviyat, 2017.
5. Umumta'lim fanlari uchun "Ma'naviyat asoslari" darsligi. — Toshkent, 2020.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari va nutqlarida ma'naviyat masalalari.